

Exam. Code : 103203

Subject Code : 1127

B.A./B.Sc. 3rd Semester

PUBLIC ADMINISTRATION

(Personnel Administration in India)

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :- Section—A : Section A consists of 10 short answer type questions. The candidates will have to attempt any 8 questions of 2 marks each. Answer to each question shall be approximately of 50 words. The total weightage of this section shall be 16 marks.

Section—B : The candidate shall attempt any 6 questions in all by selecting at least ONE question from each unit. Each question shall carry 14 marks. The total weightage of this section shall be 84 marks.

SECTION—A

Attempt any EIGHT questions.

1. Define Personnel Administration.
2. Write any two points of nature of Personnel Administration.

3. Write any two characteristics of Personnel Administration.
4. Write any two points of role of Public Services in Administration.
5. Define Recruitment.
6. Write any two objectives of training.
7. Write any two functions of Department of Personnel and Public Grievances.
8. Write any two merits of Employee's participation in Management.
9. Write any two rights of Public Servants.
10. Write any two functions of Central Vigilance Commission.

SECTION—B

Attempt any **SIX** questions, selecting at least **ONE** question from each unit.

UNIT—I

1. Define Personnel Administration and discuss its scope.
2. Discuss the significance of Personnel Administration.

UNIT—II

3. Define Recruitment and discuss its methods.
4. Define Promotion and discuss its various principles.

UNIT—III

5. Discuss the role of Department of Personnel and Public Grievances.
6. Discuss the structure and functions of Union Public Service Commission.

UNIT—IV

7. Write an essay on 'Integrity in Public Services'.
8. Discuss the various problems of Corruption. Also suggest remedial measures.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : ਭਾਗ-ੳ : ਇਸ ਵਿੱਚ 10 ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ 8 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ 50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ। ਇਸ ਭਾਗ ਦੀ ਕੁਲ ਵੇਟੇਜ 16 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ-ਅ : ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 14 ਅੰਕ ਹਨ। ਇਸ ਭਾਗ ਦੀ ਕੁਲ ਵੇਟੇਜ 84 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ-ੳ

ਕੋਈ 8 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ

1. ਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
2. ਪ੍ਰਸ਼ੋਨਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਬਿੰਦੂ ਲਿਖੋ।

3. ਪ੍ਰਸ਼ੋਨਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
4. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਬਿੰਦੂ ਲਿਖੋ।
5. ਭਰਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
6. ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ।
7. ਪ੍ਰਸ਼ੋਨਲ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਜ ਲਿਖੋ।
8. ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
9. ਜਨਤਕ ਨੌਕਰਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿਖੋ।
10. ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਜ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-ਅ

ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਕੇ ਕੋਈ 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—I

1. ਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਪ੍ਰਸ਼ੋਨਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—II

3. ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
4. ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. ਯੂਨੀਅਨ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਸਰਵਜਨਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਖੰਡਤਾ ਉਪਰ ਇੱਕ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖੋ।
8. ਡਿਸਟਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਉਪਚਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਵੀ ਸੁਝਾਉ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਭਾਗ-ਕ : ਇਸ ਭਾਗ ਮੇਂ 10 ਲਘੁ ਉਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿਏ ਗਏ ਹੈਂ। ਪਰੀਖਾਰਥੀ ਕੋਈ 8 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂ। ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇ 2 ਅੰਕ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਉਤਰ ਲਗਭਗ 50 ਸ਼ਬਦੋਂ ਮੇਂ ਦੇਂ। ਇਸ ਭਾਗ ਕੇ ਕੁਲ 16 ਅੰਕ ਹੈਂ।

ਭਾਗ-ਖ : ਇਸ ਭਾਗ ਮੇਂ ਪਰੀਖਾਰਥੀ ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਯੂਨਿਟ ਮੇਂ ਸੇ ਕਮ ਸੇ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਚਯਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਕੁਲ 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂ। ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇ 14 ਅੰਕ ਹੈਂ। ਇਸ ਭਾਗ ਕੇ ਕੁਲ 84 ਅੰਕ ਹੈਂ।

ਭਾਗ-ਕ

ਕੋਈ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂ।

1. ਕਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੇਂ।
2. ਕਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਕੋਈ ਦੋ ਬਿੰਦੁਆਂ ਕੋ ਲਿਖੇਂ।

3. कार्मिक प्रशासन की कोई भी दो विशेषताओं को लिखें।
4. प्रशासन में सार्वजनिक सेवाओं की भूमिका के कोई दो बिंदु लिखें।
5. भर्ती परिभाषित करें।
6. प्रशिक्षण के कोई भी दो उद्देश्यों को लिखें।
7. कार्मिक और लोक शिकायत विभाग के कोई भी दो कार्यों को लिखें।
8. प्रबंधन में कर्मचारी की भागीदारी के कोई भी दो गुण लिखें।
9. लोक सेवकों के कोई दो अधिकारों को लिखें।
10. केंद्रीय सतर्कता आयोग के कोई भी दो कार्यों को लिखें।

भाग-ख

नोट :- प्रत्येक यूनिट में से कम से कम एक प्रश्न चुनकर कुल 6 प्रश्न करें।

यूनिट—I

1. कार्मिक प्रशासन को परिभाषित करें और इसके विषयक्षेत्र पर चर्चा करें।
2. कार्मिक प्रशासन के महत्व पर चर्चा करें।

यूनिट—II

3. भर्ती परिभाषित करें और इसके तरीकों पर चर्चा करें।
4. पदोन्नति को परिभाषित करें और उसके विभिन्न सिद्धांतों पर चर्चा करें।

यूनिट—III

5. कार्मिक और लोक शिकायत विभाग की भूमिका पर चर्चा करें।
6. संघ लोक सेवा आयोग की संरचना और कार्यो पर चर्चा करें।

यूनिट—IV

7. 'सार्वजनिक सेवाओं में अखंडता' पर एक निबंध लिखें।
8. भ्रष्टाचार की विभिन्न समस्याओं पर चर्चा करें। उपचारात्मक उपाय भी सुझाएं।